

Renata Abłamowicz, Elżbieta Szydłowska

Orzech, gm. Świerklaniec, woj. katowickie, st. 2

Informator Archeologiczny : badania 22, 43-44

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jamę grobową, wypełnioną próchnicą pierwotną. Wewnątrz znajdowały się drobne ułamki ceramiki. Nicopodał jamy grobowej stwierdzono natomiast obecność całego naczynia, zakopanego w calcu w pozycji pionowej i umocnionego drobnymi kamieniami.

Pod względem konstrukcyjnym kurhany 16 i 19 okazały się uboższe niż kurhan 20 badany w roku ubiegłym. Miały częściowo zbliżony układ warstw, lecz nie zaobserwowano tu jakichkolwiek intencjonalnych założeń kamiennych. Również uboższe w porównaniu z poprzednim sezonem badawczym wydaje się wyposażenie obu obiektów. Większość drobnych ułamków wskazuje na przynależność do środkowego okresu epoki brązu. Są to typowe dla wczesnych faz kultury łużyckiej naczynia guzowe. O związkach z wcześniejszym wycinkiem epoki brązu świadczą jednakże fragmenty ceramiki "tekstylnic" oraz ułamki naczyń z listwą plastyczną wykazujące również wyraźne powiązania ze starszym okresem epoki brązu w zakresie technologii wyrobu.

Badania na cmentarzysku "zachodnim" zakończone.

Przeprowadzono także wykopaliska na leżącym nieopodal cmentarzysku "wschodnim", oznaczonym również jako stanowisko 1. Badania miały na celu rozpoznanie chronologii liczącego 34 kopce cmentarzyska. Kurhan 4, przebadany w tym sezonie, stanowił drugi co do wielkości obiekt na tym cmentarzysku. Był lekko owalny w rzucie; dłuższa jego oś (20 m) wyznaczała kierunek N-S. Kurhan ten osiągnął wysokość 1,3 m. Wewnątrz znajdował się stos zbudowany z szarej ziemi, wymieszanej z popiołem, węglkami, ceramiką i przepalonymi kośćmi ludzkimi. Stos został przykryty płaszczystym nasypem, którego strukturę w dużym stopniu zaburzyły wkopy współczesne. W jednym z wkopów znaleziono mały paciorek bursztynowy.

Rozpoznanie chronologii kopca 4 na cmentarzysku "wschodnim" w Mikońcach jest mocno utrudnione ze względu na znaczną chronologiczną rozpiętość pochodzącej zeń ceramiki. Zwraca uwagę pewna liczba ceramiki z ornamentem sznurowym oraz nieliczne fragmenty, które mogą być przypisane kulturze łużyckiej. Część ułamków pod względem technologii wykazuje ponadto związek ze starszym okresem epoki brązu.

W obrębie stanowiska przeprowadzono również badania geomorfologiczne. Z kopca pobrano próbki do analizy C14.

**Nowy Młyn,
gm. Brześć Kujawski,
woj. włocławskie,
st. 6**

**Muzeum Archeologiczne i Etnogra-
ficzne w Łodzi**

Badania prowadził dr hab. Ryszard Grygiel przy współudziale dr Petera Boguckiego (Forbes College Princeton University, USA). Kontynuacja badań z lat 1984-1987. Osada kultury pucharów lejkowatych (faza włocławska grupy wschodniej), osada i cmentarzysko kultury iwieńskiej z wczesnej epoki brązu.

Badano wschodnią część osady. Na obszarze 420 m² uchwyciono końcowy zasięg osady kultury pucharów lejkowatych. Odkryto kolejny dom słupowy, w przybliżeniu owalny, o wymiarach ok. 5 x 4 m. W jego pobliżu wystąpiły dwie jamy odpadkowe. Całość towarzyszył nieliczny, w porównaniu z latami ubiegłymi, materiał ceramiczny i krzemienisty.

W odległości ok. 50 m od odkrytego w 1986 r. skupiska materiałów ceramicznych i krzemienistych kultury iwieńskiej z wczesnej epoki brązu, wystąpiły trzy groby ciałopalne. W jednym przypadku kości ludzkie były słabo przepalone. W dwóch grobach wystąpił kubek z łańcowatym uchem i szpilą z brązu z główką półkolistą. Na obecnym etapie badań nie ulega wątpliwości traktowanie materiałów z osady i cmentarzyska jako jednoczesowe.

Materiały z badań przechowywane są w zbiorach MAIE w Łodzi.

Badania będą kontynuowane.

|| Opatowice, gm. Radziejów, woj. włocławskie, st. 34 - patrz neolit.

**Orzech, gm. Świerklaniec,
woj. katowickie,
st. 2**

Muzeum Śląskie w Katowicach

Badania prowadziła mgr Renata Ablamowicz z Muzeum Śląskiego w Katowicach, a konsultantem była dr Elżbieta Szydłowska. Badania finansował KZA w Katowicach. Pierwszy sezon badań. Cmentarzysko szkieletowe kultury łużyckiej z V okresu epoki brązu i okresu halsztackiego C-D.

Przeprowadzono sondażowo-weryfikacyjne badania wykopaliskowe. Położone jest około 100 m w kierunku zachodnim od drogi Bytom-Świerklaniec, przy ul. Szkolnej.

Przebadano obszar o łącznej powierzchni około 45 m² odkrywając 7 grobów szkieletowych. Groby były zakładane w podłużnych, w przybliżeniu prostokątnych jamach usytuowanych na

osi N-S, o wymiarach: dł. 2,10 do 2,40 m, szer. 0,80 do 1,00 m. Jamy występowały na głębokości 0,50 do 0,90 m od powierzchni.

W przypadku trzech pochówków stwierdzono istnienie konstrukcji kamiennych: w gr. 2 i 6 były to bruki zalegające bezpośrednio nad jamami, a w przypadku gr. 1 był to mały brucek znajdujący się nad trzema naczyniami stanowiącymi wyposażenie. Pomiedzy kamieniami występowały drobne skorupy, a w przypadku gr. 1 i 6 kilka fr. przepalonych kości.

We wszystkich odkrytych grobach zmarły ułożony był na wznak z rękami wyciągniętymi wzdłuż tułowia z głową usytuowaną na południe. Stan zachowania kości w poszczególnych obiektach był różnicowany i tak w grobach 1, 2, 6 natrafiono na niekompletne partie szkieletów, w pozostałych zaś przypadkach kości nie zachowały się, a na fakt istnienia grobu w takim przypadku wskazywała jama grobowa oraz znalezione wyposażenie w jej obrębie.

Zazwyczaj zmarły wyposażony był w 3 naczynia (misę wraz z czerpakiem wewnątrz oraz garnek), które ułożone były przy nogach, ponadto do grobu złożone były ozdoby wykonane z brązu bądź z żelaza. Z wyrobów brązowych najczęściej występujących należy wymienić kółka brązowe, zazwyczaj pełniące funkcje zausznik skroniowych, ponadto odkryto: naszyjnik torowany o końcach rozklepanych i zwiniętych w uszka (gr. 3) szpilę z główką zwiniętą w spiralną tarczkę (gr. 3), bransoletę otwartą o końcach zaokrąglonych, lekko cieniujących (gr. 2) oraz małe guziczki będące częścią składową diademu (gr. 6). Ozdoby z żelaza wystąpiły jedynie w gr. 2 i 6; były to: naszyjnik wykonany z pręta o przekroju owalnym (gr. 6), 3 bransolety z końcami lekko zachodzącymi na siebie (gr. 6), nagolenniki (gr. 2, 6) oraz szpila o łabędzio wygiętej szyl (gr. 2).

Odkryte cmentarzysko należy prawdopodobnie do podgrupy częstochowsko-gliwickiej grupy górnośląsko-malopolskiej kultury łużyckiej i użytkowane było w V okresie epoki brązu i okresie halstańskim C-D.

Badania będą kontynuowane.

█ Pawilchy, gm. Księżopól, woj. zamojskie, st. 2 - patrz wczesne średniowiecze.
 █ Podrzecze, woj. leszczyńskie, st. 3 - patrz okres wpływów rzymskich.

**Polany,
woj. radomskie,
st. 2**

Polska Akademia Nauk Instytut Historii
Kultury Materialnej Pracownia Postępu
Fizyko-Technicznego w Warszawie

Badania prowadził mgr Tomasz Herbich wraz z dr Krzysztofem Misielwiczem i mgr Mirosławem Mizerą. Konsultował dr Jacek Lech. Trzeci sezon badań Finansował Wojewódzki Konserwator Zabytków w Radomiu oraz IIKIM PAN. Kopalnia krzemienia z wczesnej epoki brązu.

Położenie stanowiska podano w sprawozdaniu z prac doc. M. Chmielewskiej w 1971 r. Badania były weryfikacją badań geofizycznych, prowadzonych w latach 1985-1987 przez T. Herbicha z zespołem Pracowni Postępu Fizyko-Technicznego, mających na celu sprawdzenie przydatności metody elektrooporowej w określaniu zasięgu pola górniczego. Zaobserwowano wówczas, iż w pewnej części obszaru występowania na powierzchni przemysłowego materiału krzemiennego następuje ujednoczenie wartości oporności warstwy powierzchniowej (do gł. nie przekraczającej 0,5-0,7 m od powierzchni) i warstwy leżącej niżej. Teren wokół wspomnianego obszaru charakteryzuje duży (do 1000 %) kontrast w wartościach oporu tych warstw. Wynik taki pozwolił przypuścić, iż ujednoczenie oporu warstw jest obrazem ich przemieszania w wyniku działalności górniczej.

Dwa wykopy o łącznej powierzchni 70 m² zlokalizowano w centralnej części stanowiska, w rejonie prac z lat 1971-72, na północnym (wykop I/88) i południowym (wykop II/88) skraju hipotetycznego pola górniczego. W wykopie I stwierdzono obecność jednego szybu (nr 3), w południowym skraju wykopu. W wykopie II odkryto dwa szyby (nr 1 i 2), w północnej części wykopu. Szyby występowały wyłącznie w obrębie założonego zasięgu pola górniczego; pozostałe partie wykopów były jałowe.

Wyeksplorowane szyby 1 i 3 reprezentowały znany z badań M. Chmielewskiej typ szybu odkrywkowego lejowatego, o głębokościach 1,65 m i 2,25 m od spągu oraniny. Szyby wypełnione były gliną, piaskiem, gruzem wapiennym, wytworami krzemiennymi i okruchami węgla drzewnego. Szyb nr 1 osłgał poziom wapienia płytowego. W odstoniętej partii szybu nr 2 spąg wypełniaka sięgał poziomu 0,2 m powyżej stropu wapienia płytowego.

Wyniki badań wykazały ścisły związek pomiedzy wykrytymi podczas badań geofizycznych cechami oporowymi podłoża a zasięgiem pola górniczego: uchwycony zasięg pola pokrywa się dokładnie z zasięgiem obszaru o ujednoczonych wartościach oporności podłoża.

**Polańszewo, gm. Środa Wlkp.,
woj. poznańskie,
st. 11**

Muzeum Archeologiczne w Poznaniu

Badania prowadził mgr Bogdan Walkiewicz. Finansowało Muzeum Ar-